

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ "ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ ВИХОВАННЯ" В ПРАКТИКУ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

На сучасному етапі одним із провідних завдань дошкільної ланки освіти є формування основ духовної і моральної культури особистості дошкільника. Відповідно до державних документів (Закони України "Про освіту" (1991), "Про дошкільну освіту" (2001), "Про охорону дитинства" (2001), "Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст." (2002), Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (1998)) провідним завданням дошкільної освіти є всебічний розвиток людини як особистості, як найвищої цінності суспільства; виховання високих моральних якостей майбутніх громадян, збагачення їхнього культурного потенціалу, що ґрунтується на культурно-історичних та моральних цінностях українського народу, його традиціях і духовності; оволодіння цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями.

Ціннісне ставлення дитини до інших людей є одним із провідних завдань виховання дітей дошкільного віку й полягає в розвитку моральної активності, проявах моральних почуттів і якостей: чесності, співчутті, повазі до дорослих, толерантності, дружбі. Особливість психічного розвитку дитини дошкільного віку полягає в тому, що вони наслідують дії довколишніх, прагнуть бути схожими на своїх батьків, вихователів та інших значущих для них навколишніх. Саме тому так важливо однаковість у поглядах на виховання батьків і вихователів ДНЗ. Це й спонукало до розробки проекту "Партнерство заради виховання", до виконання якого були залучені батьки дітей вихованців ДНЗ № 175 м. Одеси, співробітники ДНЗ, методичний кабінет РВО Приморської районної адміністрації м. Одеси.

Проектом передбачається виховання всесторонньо розвиненої особистості, розвиток її комунікативних здібностей. *Мета проекту:* сприяння батьків і вихователів практичному засвоєнню вихованцями морально-духовних цінностей, створення умов для оптимальної самореалізації дитини в сучасних умовах, розвитку її індивідуальних можливостей і здібностей.

Завдання проекту.

1. Розробка та реалізація ряду заходів у рамках проекту:

- анкетування батьків з метою з'ясування стану обізнаності щодо умов морального виховання дітей у сім'ї;
- розробка та аналіз даних Сімейного щоденника, створеного з метою визначення умов виховання дітей в сім'ї (склад сім'ї, виховні пріоритети батьків, тощо);
- дидактичні вправи для вихователів, батьків та дітей з метою розвитку партнерських відносин;
- консультації для батьків з питань виховання дітей дошкільного віку в сім'ї;
- залучення батьків до громадських заходів, які проводяться в ДНЗ, з метою створення спільних виховних цілей та завдань.

2. Створення умов для самореалізації особистості дитини в різних видах творчої діяльності та ефективного засвоєння вихованцями життєвих та соціальних ролей.

3. Практичне застосування сформованих духовних цінностей і морально-етичних знань та поведінкових моделей дітей дошкільного віку. Розвиток в них співчуття, поваги й навичок допомоги іншим людям.

Теоретичні засади проекту: започатковуючи проект, нами було проаналізовано філософську, психологічну, педагогічну й методичну літературу з питань морального виховання. Так, аналіз праць учених (А. М. Виноградова, І. В. Княжева, Т. О. Маркова, Л. П. Стрелкова) засвідчив, що моральне виховання – це процес формування моральних цінностей, норм і правил, почуттів, принципів, навичок і звичок поведінки, рис характеру, моральних якостей [3: 367]. Завданням морального виховання є формування моральної свідомості й моральної діяльності, яке полягає в цілеспрямованому розвитку моральних почуттів і формуванні звичок і навичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології; здійснюється шляхом засвоєння національних традицій, багатства духовної культури народу, моральних норм і якостей, що є регуляторами взаємовідносин в суспільстві узгоджених дій і вчинків людей [6+1998: 544].

Науковці (Р. С. Буре, В. І. Логінова, С. В. Петеріна, П. Г. Саморукова та інші) розглядають культуру поведінки, як широке й багатогранне поняття, що розкриває сутність моральних норм у системі найбільш значущих, життєво важливих відношень, ставлення до людей, праці, предметів матеріальної і духовної культури, до самого себе. Учені (Т. Я. Довга, С. Г. Мельничук) виховання культури поведінки розглядають як важливу соціальну, педагогічну та психологічну проблему, яка не зводиться до формального виконання етикету. По суті, культура поведінки, це дієве вираження таких моральних норм, як турбота про молодших, тварин, взаємодопомога, що виявляються у людині повсякденно і в найрізноманітніших умовах. Показниками сформованості культури поведінки, на думку Т. Я. Довгої та С. Г. Мельничук, є добровільність виконання вимог культури, стабільність культурної поведінки незалежно від наявності чи відсутності контролю, здатність протистояти негативним впливам, вчинкам, необхідність шукати і знаходити оптимальний варіант поведінки [5]. Слугує до уваги думка М. А. Федорової, яка під культурою поведінки старших дошкільників і шестирічних першокласників розуміє сукупність способів самоорганізації діяльності відповідно до морально-естетичних вимог суспільства шляхом зіставлення власних "етичних інстанцій" з соціальними очікуваннями рідних, старших, однолітків. Культура поведінки характеризується у двох аспектах: з одного боку, вона визначає міру засвоєння дитиною уявлень і знань про правила поведінки, сформованість моральних почуттів, соціальних мотивів діяльності, з іншого, – фіксує здатність виразити їх у поведінці соціально схвалюваними засобами [7: 157-158].

У змісті культури поведінки дошкільнят можна умовно виділити наступні компоненти: культура діяльності, культура спілкування, культурно-гігієнічні навички і звички. Формувати в дитини культуру діяльності – це значить виховувати в неї звичку утримувати в порядку місце, де вона працює, навчається, грається; звичку доводити до кінця розпочату справу, дбайливо ставитись до іграшок, речей, книг.

На нашу думку, цей проект допоможе залучити вихованців ДНЗ у майбутньому до практичної громадської діяльності

в шкільному та позашкільному житті, сприятиме практичному засвоєнню ними моральних і духовних цінностей, створить умови для оптимальної самореалізації дитини, розвитку її індивідуальних можливостей та здібностей.

Необхідно навчити дитину скрізь і в усьому поважати суспільство в цілому і кожного його члена окремо та ставитися до них так, як вона ставиться до себе. У повсякденній практиці люди не завжди дотримуються правил культури поведінки, проте культура людських відносин, спілкування людей між собою відіграють важливу роль у житті. Якщо дитина культурно спілкується з близькими, знайомими, вона буде так само поводитися і з сторонніми людьми. Таке виховання активно здійснюється під час читання й обговорення прочитаного, бесід, у процесі сюжетно-рольових ігор. В сюжетно-рольовій грі дитина вчиться бути відвертою, відкритою, вчиться знаходити правильний вихід зі складної ситуації, опановує на практиці моральні норми поведінки, емоційно розкривається.

Працюючи з дітьми, вихователі приділяють велику увагу формуванню їхньої поведінки на заняттях, в іграх, праці, проте недостатньо оцінюють потенціал повсякденної побутової діяльності щодо морального виховання, найчастіше проходячи повз її педагогічної цінності. Зважаючи на те, що діти декілька років відвідують ДНЗ, з'являється можливість вправляти їх у культурі поведінки багаторазово, що сприяє виробленню звичок. Наприклад, щодня діти вітаються і прощаються, прибирають після гри іграшки, вмиваються, одягаються на прогулянку і роздягаються. В цих ситуаціях діти не тільки практично опановують різні навички й вміння, але й освоюють визначені норми поведінки в колективі однолітків. Привчаючи дітей вітатися зі своїми товаришами, вихователь використовує і ранковий прихід у ДНЗ і зустрічі з завідувачем, музичним керівником, кухарем та ін. Багаторазові вправи допомагають дитині усвідомити загальне правило: "Вітатися треба з усіма, кого побачив у цей день уперше". Такий постійний зв'язок формує в дітей позитивну звичку. Але подекуди діти вітаються формально, не розуміючи змісту цього правила. Педагог повинен використовувати кожен ситуацію в повсякденній і побутовій діяльності, щоб на практиці показати дітям, як правильно поводитися в колективі і в спілкуванні з дорослими людьми.

Необхідність єдності ДНЗ і сім'ї в моральному вихованні дітей зумовлюється тією роллю, яку відіграє сім'я у психічному та інтелектуальному розвитку дитини (М. І. Лісіна, Т. О. Маркова, А. С. Макаренко, С. Г. Карпенчук та інші). Сім'я є важливим інститутом соціалізації раннього дитинства. Вона має вирішальне значення у формуванні моральних якостей і уявлень особистості в перші роки життя. Діти, які відвідують ДНЗ, одночасно перебувають під моральним впливом двох сторін: вихователів і батьків. Від того, як вони взаємодіють, залежить душевний і моральний розвиток дитини, становлення її моральної поведінки [2: 89-90].

Для виконання завдань проекту нами було здійснено анкетування батьків, з метою з'ясування стану обізнаності щодо умов морального виховання дітей у сім'ї, це дало можливість визначити заходи для подальшої реалізації проекту та більш ефективної роботи з батьками і дітьми дошкільного віку. В анкетуванні прийняли участь 50 осіб, що є батьками дітей від 2 до 6,5 років. Розглянемо результати анкетування батьків.

Так, на перше запитання "Що ви розумієте під поняттям моральне виховання?" було отримано такі відповіді: "Виховання слухняності, засвоєння дитиною моральних норм і етичних понять", "Це виховання моральних якостей у дітей, збагачення знань про добро і зло" – 60% опитаних; "Виховання душевної краси, уміння бачити прекрасне", "Навчання дитини розуміння, що таке добре, а що погане", "Виховання дитини, аби вона розуміла дозволене", "Виховання хорошої поведінки" – 15%; "Релігійне виховання", "Це виховання в дитячому садку" – 5%. Не відповіли на запитання – 20% респондентів.

На друге запитання "Що таке "культура поведінки"? Ми отримали такі відповіді: "Шанобливе ставлення до довколишніх людей", "Правильна і ласкава поведінка", "Це вихованість, повага до інших", "Прояв гуманності і поваги до співбесідників" – 55%; "Ввічливість", "Лагідні слова", "Це вдячність, совісність", "прояв вихованості", "слухняність" – 30%; у 15% респондентів відповідь була неправильна.

На запитання "Що ви робите для виховання моральних якостей, та культури поведінки своєї дитини?" відповіді батьків засвідчили, що більшість опитаних 60 % "Розповідають дітям про правила поведінки"; "що "Пояснюю дитині, "що таке добре і що таке погано"; "Пояснюю правила поведінки в різних місцях і умовах"; 25% батьків виховуючи дітей "заохочують їх до хорошої поведінки, та карають їх за пустощі й неслухняність". 15% опитаних батьків відзначили, що "вони не досить часу приділяють вихованню дитини, діти виховуються в ДНЗ".

Опитування батьків показало, що всі діти мають улюблені заняття вдома: на 1 місці – малювання та інші види образотворчого мистецтва (66%); розвиваючі ігри (конструктор, мозаїка, пазли та ін.) (50%); на 2 місці – перегляд телепередач та мультфільмів, розгляд та читання книжок, ігри з різними іграшками (ляльками, машинками тощо) (від 26% до 21%); на 3 місці – комп'ютерні ігри, рухливі ігри, прогулянки на свіжому повітрі, спів улюблених пісень (від 16% до 10%). 65% батьків часто разом з дітьми малюють, грають, читають; 25% - займаються цим інколи; 10% - не знаходять на це часу.

Чому, на думку батьків, найбільшу увагу мають приділяти педагоги ДНЗ у вихованні дітей? 44% батьків вважають, що вихователі мають знати про загальний фізичний стан дітей і слідкувати за їхнім здоров'ям; 30 % – розумовому розвитку дитини, збагаченню дітей новими знаннями, навчання грамоти, підготовка до школи; 18% опитаних назвали "виховання слухняності, культури поведінки"; 8% батьків – не відповіли на це запитання.

Найгогольнішим для благополучної адаптації дитини в дитячому садку майже всі батьки (95%) вважають доброзичливе ставлення вихователів до дитини; 58% - відмінне здоров'я дитини; 58% - дотримання режиму дня в ДНЗ та вдома; 47% - єдиний підхід до питань адаптації дитини з боку батьків та вихователів; 32% - значна кількість іграшок у групі.

На думку 40% батьків, вихователів важливо знати особливості характеру дитини; 24% - віддають перевагу відомостям про фізичний стан дитини; 18% - інтереси дитини; 13% - здібності дитини; 3% - все можливе про дитину; 26% - не відповіли на запитання.

На запитання "Чого б Ви хотіли б навчитися у педагогів ДНЗ"? 40% батьків хотіли б навчитися у вихователів терпінню; 10% - як виховувати дітей; 10% - підходу до дітей; по 14% - як спілкуватися з дитиною, як вибрати ігри, ставленню до дітей, професійним здібностям у навчанні дітей; 26% - не відповіли на запитання.

Наступне запитання "Чи маєте Ви достатній досвід у вихованні дітей, щоб поділитися ним з іншими, наприклад виступити з доповіддю на батьківських зборах"? засвідчило, що 74% батьків вважають, що не мають, або мають недостатній досвід у сімейному вихованні, щоб поділитися з іншими; 14% - готові поділитися досвідом у вихованні дітей; 12% - не зрозуміли питання.

"Як на Вашу думку, чи потребуєте Ви консультацій фахівців з питань виховання і розвитку дитини?" на це запитання ми отримали наступні відповіді: 50% батьків не потребують консультацій з питань виховання і розвитку дитини; 20% - потребують консультацій педагога; 15% - потребують консультацій психолога; 8% - необхідна логопедична допомога; 7% - не мають часу на відвідування консультацій.

Окрім того, 30% батьків готові брати участь в усіх заходах ДНЗ; 24% - у дитячих святах; 12% - лише в батьківських зборах; 4% - лише в організаційних заходах; 30% - не мають часу або бажання брати участь в заходах ДНЗ.

Аналіз даних анкетування засвідчив, що переважна більшість опитаних батьків позитивно ставиться до співпраці з колективом ДНЗ щодо виховання дітей, проте батьки недостатньо уваги приділяють моральному аспекту виховання дітей, більше уваги звертаючи на розумове і фізичне виховання дошкільників. Все це підтвердило необхідність розробки комплексу заходів для морального й духовного виховання дошкільників із залученням їхніх батьків. Так, було проведено ряд зустрічей, екскурсій, поїздок, розроблено і проведено семінар-практикум для батьків "Партнерство заради виховання", на якому обговорювалися актуальні питання морального виховання дітей дошкільного віку, як в сім'ї, так і в дошкільному закладі.

Розробка та аналіз "Сімейного щоденника" для кожного вихованця дала можливість ближче спілкуватися з рідними малюка, вивчити його побутові умови, коло його родини (бабусі, дідусі та навіть сусіди). В ході домашніх бесід вихователів та батьків стали більш зрозумілі побутові умови та спосіб життя дитини за межами ДНЗ, її уподобання, мрії, здібності.

Дидактичні та рольові ігри та вправи разом з батьками і вихователями засвідчили бажання дітей не просто діяти, а виконувати завдання разом з командою, уболівати за ближнього, досягати мети, проявити логічне мислення, показати знання про різні види професій, класифікувати їх, розширити і закріпити знання з правил культурної поведінки.

Консультації вихователів для батьків вихованців дали можливість виявити необхідні методи та прийоми у вирішенні ряду питань щодо виховання та навчання дітей. А також консультації психологів та шкільних соціологів допомогли у подальшій адаптації старших дошкільників до умов шкільного навчання.

Висновки. Опитування учасників проекту, яке було проведене після його реалізації, показало, що батьки, їхні діти та педагогічний склад ДНЗ згуртувалися під час виконання проекту, батьки розширили свої знання щодо духовного й морального виховання дітей, почали більше уваги приділяти різним аспектам виховання дітей, беручи активну участь в заходах ДНЗ. Діти під одночасним виховним впливом батьків і педагогів ДНЗ ознайомилися з духовними цінностями, моральними нормами й якостями, правилами культурної поведінки, засвоїли і удосконалили навички і звички культурної поведінки.

Проте, під час реалізації проекту виникли поодинокі проблеми спричинені моральною інертністю деяких батьків, замкненістю, неконтактністю окремих людей різного віку, які брали участь у проекті. Для того, щоб закріпити позитивні результати, отримані при виконанні проекту "Партнерство заради виховання" та вирішення виниклих проблем, планується його продовження в наступні 3 роки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.
2. Кисельова О. І. Методика морально-етичного виховання старших дошкільників / О. І. Кисельова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. у двох томах. – Том 1. – Миколаїв, 2008. – С. 88–95.
3. Княжева І. А. Педагогічне спілкування як засіб виховання дошкільників / І. А. Княжева // Наша школа. Науково-методичний журнал. – 2005. – №3. – С. 50–51.
4. Кузьменко В. В. Особливості виховання дітей в українській родині / В. В. Кузьменко [електронне видання] [http : // www.socwd.uzgorod.ua/articles/ 24.htm](http://www.socwd.uzgorod.ua/articles/24.htm).

5. Мельничук С. Г. Виховання культури поведінки молодших школярів : [посібник для студентів педагогічних факультетів та вчителів початкових класів] / С. Г. Мельничук, Т. Я. Довга. – К., 1998. – 89 с.

6. Психолого-педагогический словарь / [под ред. П.И. Пидкасистого]. – Р./на Дону : "Феникс", 1998. – 544 с.
7. Федорова М. А. Виховання культури поведінки у дітей 6-7-го років життя (в умовах навчально-виховного комплексу "школа – дитячий садок") : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.07 / М. А. Федорова. – Житомир, 2005.

Подано до редакції 26.02.10

РЕЗЮМЕ

У статті подано результати впровадження проекту "Партнерство заради виховання" у практику ДНЗ; експериментальні розробки, щодо залучення батьків до співпраці з педагогічним складом ДНЗ з питань духовного й морального виховання дітей дошкільного віку, які відвідують ДНЗ.

Ключові слова: партнерство, моральне виховання, культура поведінки, діти дошкільного віку.

Л.М. Жильцова
ВНЕДРЕНИЕ ПРОЕКТА "ПАРТНЕРСТВО ДЛЯ ВОСПИТАНИЯ" В ПРАКТИКУ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

РЕЗЮМЕ

В статті представлені результати впровадження проекту "Партнерство для виховання" в практику дошкільних навчальних закладів; експериментальні розробки по залученню батьків до співпраці з педагогічним складом дошкільного закладу по питанням духовного і морального виховання дітей дошкільного віку, що відвідує дошкільний заклад.

Ключевые слова: партнерство, моральное воспитание, культура поведения, дети дошкольного возраста.

Л.М. Zhyltsova
INTRODUCING THE PROJECT "PARTNERSHIP IN EDUCATION" INTO PRACTICE OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

SUMMARY

The article demonstrates results of introducing the project "Partnership in education" into practice of preschool educational institutions; presents some experimental output on engaging parents in cooperation with pedagogical staff of a preschool establishment on issues of moral and spiritual upbringing of children of preschool age attending this preschool establishment.

Keywords: partnership, moral upbringing, behavioral culture, children of preschool age.
